

POBACZYĆ (74) *vb pf*

o jasne; w *inf* -ą- (9), -a- (6); -ą- *ForCnR*, *BibRadz* (2), *Mącz*, *BiałKat* (2), *BiałKaz*; -a- *OpecŻyw*, *MurzNT*, *MurzHist*, *Oczko*; -ą- : -a- *BielKron* (1:1), *SienLek* (1:1). ◇ W pozostałych formach -ą- (34), -a- (1) [*part praet act*]; -ą- : -a- *Leop* (2:1).

inf pobaczyć (20). ◇ *fut* 1 *sg* pobączę (2). ◇ 2 *sg* pobączysz (8). ◇ 3 *sg* pobączy (10). ◇ 1 *pl* pobączymy (1) *BielŻyw*, pobącz(e)my (1) *ConPiotr*, pobączym (1) *BielSpr*, pobączem (1) *MurzNT*. ◇ 3 *pl* pobączą (3). ◇ *praet* 1 *sg m* pobączyłem, -m pobączył (3). ◇ 3 *sg m* pobączył (8). *f* pobączyła (1). ◇ [1 *pl m pers* pobaczyliśmy.] ◇ 3 *pl m pers* pobaczyli (2). *subst* pobączyły (1). ◇ *con* [1 *sg m* bych pobączył.] ◇ 2 *sg m* byś pobączył (1) *HistLan*, by pobączył (1) *BierRozm*. ◇ 3 *pl m pers* by pobaczyli (1). ◇ *part praet act* pobączywszy (9).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI – XVII w.*

1. Stwierdzić za pomocą wzroku [*co*] (4) : *BierEz* H3; *Samicza* [*pawia*] aż po trzecim roku dzieci miewa/ ktorey iaycza gdy łamiecz naydzie/ wypija/ y dzieci też łwych znać nie chce/ aże czudność pierza łwego na nich pobaczy, tho dla zawifci á wzgardzenia działła. *FalZioł* IV 21d, IV 36a; *SienLek* 178.

2. Stwierdzić, poznać, dowiedzieć się; *cognoscere PolAnt*, *Vulg*, *Modrz*; *videre HistAl*, *PolAnt*; *sentire HistAl*, *Mącz*; *intelligeve Vulg*, *Modrz*; *colligere Miech*; *advertere, (coniectura) assequi, olfacere Mącz* (70) :

pobaczyć co [= *to, co się sądzi*] (29): Mądry łatwo chytrość pobaczy. *BierEz* K3v, K3; *FalZioł* V 41; To pobaczywszy krol Alexander vprzedził go w oney prozbie y rzekł *BielŻyw* 154; *GlabGad* L8v; *MiechGlab* *2; *BierRozm* 4; *HistAl* K8v; *GliczKsiąż* O; *Leop Matth* 22/18; zaden tak głupi y łprofný nie ieft/ ktoryby fnadnie they ich nikczemności pobaczyć nie mógł *BibRadz* *4v, *4v; *BielKron* 10, 371; *Mącz* 261d, 385a, 486d; *HistHel* C4v; *ModrzBaz* 11v; GDy kilkánaście głów w Polfcze rządziło, Krzywd y niefortun ách wółelkich zázyło To cne Sármatckie páńftwo: [...] Co pobaczywszy oni cni Lechowie, Wzgárdzili nimi, á o iedney głowie Z trzałkiem myślili *KlonKr* A2. *Cf pobaczyć co u kogo; co nad kim; co po czym; co w kim, w czym; co jakiego; Ze zdaniem dopełnieniowym.*

pobaczyć co [= *to, o czym się sądzi*] (6): Ktorego [*piskorza*] tamo [*tj. w kapitulum* 98] naturę oglądał. Y pożywanie iego poboczyłz [!] *FalZioł* IV 44a; *BielŻywGlab* n1b 11; Wólzakoż od tego flufza początek vczynić, czo lie około nas dzieie, częgo kto nie wie iakoż może rzeci inłze pobaczyć ktore okrom nas łą, albo nad nami. *GlabGad* A5; A kiedy by chciał policzyć, A całą prawdę pobaczyć, Nalazłby więcej ucisku Niżli sławy, albo zysku. *BierRozm* 11; *KłosAlg* A4; A skoro czo pewnego o ych do nał wthargnieniu pobaczemy wtoremy wyeziami ktore mocz trzecich bendą mieć miełcze oznaczyć. *ConPiotr* 31v.

pobaczyć co u kogo (1): Co v pánów pobaczy/ ten lud łczebetliwy/ Wnet lie onégóž chwifci *GosłCast* 32.

pobaczyć co nad kim („nad sobą”) (1): A hoynie będę náfycon z miłofierdzya twęgo/ Kyedy nád łobą pobączę chwałę Pána mego *LubPs* D4.

pobaczyć co po czym [= *według czego*] (1): rzeče mu lekarz Nędza: Miły młodzieńcze poštów wodę [= *mocz*]/ abych poznął ieftlićz też wnątrz nietzo łzkodzi. Ogłędawłszy potym wodę/ poznął iż w

żywocie miał silné luchoty. Ale ij vyirv ěego po wodźie niemogł pobaczyć/ aliż zmierzwyfzy/ vřzřál iř mu daleko miary niedořtáwało *ForCnR D2v*.

pobaczyć co w kim („w sobie”), w czym (2): *BibRadz* *5; to też przypomináiąc/ iř dziwno pan Bog/ w [...] człowiecze: wřzyřtki ty řwiáty zgromádził: ktore/ kořdy pilny w łobie może pobaczyć. *SienLek* 28.

pobaczyć co (żywotne) jakiego (1): Alexander tedy pobaczyćwřzy go [*Bazyliřka*] zdechłego [*sentiens ipsum mortuum*] wřtápił nań *HistAl* L.

pobaczyć z czego [= na podstawie obserwacji] (2): CZeřto kroć bywa bolenie w żywocie v dzieci, ktore pobacziřz z żymania/ z płaczu / y z przewraczania dziecinnego/ na ten y na ow boczek *FalZioł* V 41; *Oczko* 27; [Ex ipřa re coniecturam fecimus. Z rzety řámey pobaczyliřmy. *TerentMatKęł* G4v].

pobaczyć z czego [= z řródła wiedzy] (4): *MurzNT* 148v; Thu możem pobaczyć ták z Hiřtoriy iáko s piřmá řwiętego rychłe řkończenie řwiátá. *BielKron* 10; *BielSpr* c2. Cf *pobaczyć z czego o czym*.

pobaczyć z czego o czym (1): A tak też y o poznawaniu rozmagitych niemoczy człowieczych/ przez vřiny łączno z tey nauki pobaczyřz. *FalZioł* V 2.

pobaczyć po kim (2): Co máyá czynić rodzicy/ gdy po řynie pobaczą że yuř nyeyáko w náuce pořtápił. *GliczKřiqř* O, O.

pobaczyć jakiego [= że jest jaki] (1): Vmieyze Ludzy rozeznáć Iako komu mas záczeniać. Bo gdzie traphys na prořtego Tedy rychley zedřzes řniego. [...] A gdy pobaczys chytrego Vczinze řię za prořtego. *RejKup* e3.

cum A cum inf „być” jakie(go) (2): Kterey [!] řie iá łázcze poruczam, na potim więřřze rzeci przyřekáiąc ięřtli tę małą pobacę być wdzięczną. *GlabGad* A4; Bo y od nieprzyaciéłá łácniey otrzymamy co bęđziemy chćieli/ gdy pobaczy nas być z řrony wřzyřtkich rzeczy gotowe [*si nos rebus omnibus instructos intellexerit*] *ModrzBaz* 104.

Z przysłówkiem lub zaimkiem liczebnym pełniącym funkcję dopełnienia bliřszego (3): Tu rozmyřlay z iáká řalořciá dieciátko [!] budzi řpiácé/ a polutuy matki ij řyna ij Iozefa řwięte⁸⁰/ możeřř tu wiele pobaczyřz. *Opecřzyw* [27]v; *Mącz* 338b; Lepiey tedy do tych [*książek*] řie przyřpytywáć mamy/ Ze nich řilá pobaczymy/ řámi to poznamy. *BielSpr* c2.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3); iř(e), że (21), zaimek względný (6), (nie) aby ‘że’ (1), iřeby ‘że’ (1) jeśli ‘czy’ (1)] (30): Bo w ten czas gdy pobacziřla iře iéy řyn iuř vmarł/ poruřřly řie w niéy wřřyřtki wněřřnořci *Opecřzyw* 150v; *FalZioł* V 20b; *MiechGlab* 50, 51; awřchakořch tho za kriwayancz abi nyepobaczily abi tho srořkazanya nářchego mowycz myal. *LibLeg* 11/175; *HistAl* A2; *MurzHist* R2v; A na ořtatek pobaczem ktore ięřt prawé a włáfné řłów pańřkich wyrozumienié. *MurzNT* 91, *Matth* 21/45, k. 148v *marg*; *GliczKřiqř* O; *Leop Iudic* 19/28, 1.*Mach* 10/80; A pobaczył Bog że řwiátłóřc byłá dobra *BibRadz* *Gen* 1/4; *BielKron* 23v, 181, 274v; *Mącz* 382d; Kłedy řye przyda iř řye komu głowá řtłucze áłbo mu kijem zbijá á rány niemářz/ ma lékarz pobaczyć/ ięřli mu řye kořć řpádálá áłbo nie *SienLek* 145v, 46, 92; A gdyř pobaczył iřeby był w wodzie/ wołáł ná rybitwá rzekáć. *HistRřym* 81; *BiałKat* 3v, 283v; *HistLan* D2v; *BiałKaz* Mv; *Oczko* 27; Pobaczył Piotr ktory ie dobrze znał/ iřz otym řzeřtáć poczynáiąc. *Skarřzyw* 99, 183; *GrabowSet* D.

Ze zdaniem luźno nawiązanym pełniącym funkcję dopełnieniowego (1): Aby jeszcze to pobaczył [...]:
Morskie prace rzekomo ciężkie Długi zwyczaj czyni lekkie *BierRozm* 4.

[W połączeniu szeregowym: Przejrzałem wśłytki rzeczy rozumem moim/ ábych vmiał y pobaczył y nálażł mądrość á rozum *HierWielEccl* 10.]

W charakterystycznych połączeniach: *chwałę pobaczyć, chytróść, co pewnego, dowcip, leż, naukę (nieco nauki) (3), nikczemność, obłudność, pożytek, pożywanie, prawdę, rozum, skłonność, stałość; z choroby pobaczyć, z historyi, z nauki, z pisma, z płaczu, z przewracania, z żymania; po synie pobaczyć, po wodzie (2); chytręgo pobaczyć, zdechłego; siła pobaczyć, wiele; łącno pobaczyć (2), łatwie, snadnie (2), szyrzej.*

Frazy: »każdy (koždy), wszelki może pobaczyć (pobaczyć może)« (2:1): Tu więc wśelki moze pobaczyćc pożytek przychodząci z nauki á z vmieiętności tego poznawania *GlabGad* L8v; *SienLek* 28; prze to z choroby/ iefli wielka á do porátowánia nie łatwia/ káždy pobaczyć/ wiele iéy wód tych potrzebá/ może. *Oczko* 27.

»stąd(że) możesz (a. mozem, możecie), masz pobaczyć« (3:1): Stąd że też małz pobacić iż Słowienki ięzyk barzo łziroko á daleko idzie po rozmaitech narodach *MiechGlab* 51; *BielKron* 274v; Ztąd tedy możefz pobaczyć: że zówždy piśmo nierozdzielnie mówi o Pánu Bogu *BiałKat* 3v; *BiałKaz* Mv.

Zwrot: »dobrze pobaczyć« (4): *FalZioł* V 20b; Tamżem ią dobrze pobaczył wielką łkłonność miłofci twey ku ludziom vczonym *MiechGlab* *2; powiada iż żaden ku vznawaniu ani Boskich ani ludzkich rzeczy nie ma przyłtępować aż pirwey naukę licżby dobrze pobaczi. *KłosAlg* A4; *Mącz* 486d.

Szeregi: »pobaczyć, poścignąć« (1): Quantum assequi potui, Ilem pobaczić/ Poścignąć mógl. *Mącz* 338b.

»pobaczyć, (a) wyrozumieć« (3): Scribe quod coniectura assequare, Piśz mi więc coć fie zda/ co pobaczyfz/ co wyrozumiefz. *Mącz* 385a, 26 ld; *ModrzBaz* 11v.

Przen [co = to, co się sądzi] (1) : A gdy fie on porułfył wezdrzáłá ziemiá á pod gorámi mocnemi łámáły fie fundámenty gdy kolwiek pobaczyły rozniewánie iego *RejPs* 24.

Synonimy: 1. oględać, ujrzeć; 2. dowiedzieć się, poznać, wyrozumieć.

Formacje współrdzenne cf BACZYĆ.

Cf **POBACZENIE, POBACZON**